

Sprawozdanie z XXII Kongresu Europejskiego i Porównawczego Prawa Konstytucyjnego „The Concept of Democracy as Developed by Constitutional Justice” (Wilno, 4–5 października 2019 r.)

W dniach 4–5 października 2019 roku, w ślicznej scenerii dawnego zespołu klasztornego Bernardynów w Wilnie, odbył się XXII Kongres Europejskiego i Porównawczego Prawa Konstytucyjnego „The Concept of Democracy as Developed by Constitutional Justice”. Organizatorami przedsięwzięcia były Sąd Konstytucyjny Republiki Litewskiej oraz Uniwersytet w Ratyzbonie.

Kongres wileński zgromadził blisko osiemdziesięciu uczestników reprezentujących aż dwadzieścia siedem krajów z trzech kontynentów. Byli to O. Toma, A. Vorpsi (Albania), A. Alen (Belgia), A. Vashkevich (Białoruś), Zlatan Begić (Bośnia i Hercegowina), C. Allemand, S.M. Brasil Jr., M. Figueiredo (Brazylia), A. Abramović, B. Kostadinow (Chorwacja), J. Zemánek (Republika Czeska), M. Disant, C. Grewe, S. Perera, S. Perez, É. Picard, J. Rideau (Francja), M. Jgenti, M. Kobakhidze, L. Papiashvili, G. Papuashvili, Z. Tavadze (Gruzja), R. Arnold, T. Fickentscher, N. Saja-Seefried (Niemcy), V. Colcelli, G. Mangione, L. Mezzetti (Włochy), S. Gerxhaliu, E. Hasani (Kosowo), T. Birmontiene (Litwa), F. Delaporte, E. Enikova, S. Rodin, K. Rodin-Jukić, E. Tanchev (Luksemburg), N. Ivanovski, A. Lazov (Macedonia Północna) R. Secrieru, E. Serbenko, A. Tănase (Mołdawia), D. Drašković (Czarnogóra), E. Smith (Norwegia), C.R. Landa Arroyo (Peru), V.P. da Silva (Portugalia), C. Deliorga, E. Chelaru, M. Criste, B. Selejan-Gutan, G. Stan (Rumunia), A. Bröstl (Słowacja), K. Jaklič, C. Ribičič (Słowenia), F.B. Callejón, D. Solana, G. Hermida del Llano (Hiszpania), J. Nerqelius (Szwecja), S. Esen (Turcja), V. Muraviov,

N. Mushak, S. Riznyk, I. Slidenko (Ukraina) oraz J.P. Kelly (USA). W skład polskiej delegacji weszli: M. Jackowski (WSB we Wrocławiu), W. Połowiec (UAM w Poznaniu), Z. Witkowski i M. Serowaniec (UMK w Toruniu) oraz A. Szmyt, A. Rytel-Warzocho oraz M.M. Wiszowaty (UG). W Kongresie wzięła udział także liczna grupa sędziów oraz pracowników Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej, na czele z jego prezesem prof. D. Žalimasem. Gospodarzy konferencji reprezentowali ponadto: E. Baltutytė, G. Goda, V. Greičius, D. Jočienė, G. Mesonis, V. Milius, D. Petrylaitė, J. Stripeikienė, I. Danėlienė, A. Keturakienė, L. Jakulevičienė. Warto podkreślić, że swoistą tradycją stało się, że „ratyżbońskie kongresy” gromadzą w dużej mierze aktualnych i byłych prezesów oraz sędziów sądów konstytucyjnych, ekspertów z gremiów kierowniczych i doradczych sądów konstytucyjnych, jak również przedstawicieli nauki uniwersyteckiej, zwłaszcza zainteresowanych omawianymi problemami.

Witając licznie zgromadzonych gości prof. D. Žalimas zwrócił uwagę na wyzwania, z jakimi borykają się sądy konstytucyjne w obliczu narastającego kryzysu demokracji w państwach współczesnych. Prof. D. Žalimas podkreślił przy tym doniosłą rolę sądów konstytucyjnych i ich orzecznictwa w umacnianiu standardów demokratycznych. W imieniu litewskiego parlamentu gości powitała p. Agnė Širinskienė – przewodnicząca Biura Legislacyjnego Seimasu Republiki Litewskiej. Słowa powitania do uczestników konferencji skierował ponadto burmistrz Wilna – p. Remigijus Šimašius oraz dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu Mykolasa Romerisa – p. Lyra Jakulevičienė. Część powitalną swym wystąpieniem zamknął prof. R. Arnold, przedstawiając zgromadzonym wszystkim przybyłych uczestników Kongresu oraz przywołując główne problemy debat kongresowych z poprzednich spotkań. Profesor R. Arnold zaprezentował także, w imieniu redaktorów tomu, opublikowane materiały z jubileuszowego XX Kongresu, zorganizowanego przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego i Instytucji Politycznych Uniwersytetu Gdańskiego na czele z prof. Andrzejem Szmytem¹.

1 *Development of constitutional law through constitutional justice: landmark decisions and their impact on constitutional culture: XX International Congress on European and Comparative Constitutional Law, Gdańsk, 20–23 September 2018*, ed. R. Arnold, A. Rytel-Warzocho, A. Szmyt, Gdańsk 2019.

Po części powitalnej uczestnicy Kongresu wysłuchali dwóch referatów wprowadzających w tematykę tegorocznej debaty. Jako pierwszy – w imieniu strony litewskiej – prof. D. Žalimas wygłosił referat pt. *The Concept of Democracy as Safeguarded by the Constitution: Regional and National Challenges*, następnie prof. R. Arnold przedstawił referat pt. *The Concept of Democracy as Developed by the German Federal Constitutional Court*.

Tradycyjnie już dalsza część konferencji odbywała się w dwóch równoległych panelach. W pierwszym z nich zaprezentowane zostały referaty przygotowane przez uczestników francuskojęzycznych – *La judicialisation de conflits politiques* (A. Alen), *Jurisprudence de la Cour constitutionnelle de Roumanie en matière de référendum consultatif national* (E. Chelaru), *Le référendum, expression de la démocratie. L'expérience roumaine* (M. Criste), *Le concept de démocratie dans la jurisprudence de la Cour constitutionnelle du Luxembourg* (M. Delaporte), *Le concept de démocratie tel que développé par la justice constitutionnelle* (M. Figueiredo), *Les modalités de convocation d'une séance extraordinaire du Sabor croate* (B. Kostadinov), *Démocratie, droits fondamentaux et justice constitutionnelle en France* (S. Perera), *Pratique des référendums sur les questions européennes* (S. Perez), *Les présentations du „projet de loi constitutionnelle pour un renouveau de la vie Démocratique”, enregistré à la présidence de l'Assemblée nationale française, le 29 aout 2019* (É. Picard) oraz *Le principe démocratique dans le droit de L'Union européenne* (J. Rideau).

Z kolei w panelu anglojęzycznym w kolejności alfabetycznej zaprezentowane zostały następujące referaty: *The „Immature” Democracy and Its Protector* (A. Abramović), *Fundamental Economic Rights – A Guarantee of Democracy* (L.C. Allemand), *Pluralist Democracy and Constitutional Justice* (F.B. Callejón), *European Integrations and Needed Constitutional Reforms in Bosnia and Herzegovina* (Z. Begić), *The Concept of the Independence of the National Public Broadcaster as Developed by the Constitutional Court of Lithuania* (T. Birmontienė), *Concept of Democracy in the Constitutional Justice of the Slovak Republic* (A. Brössl), *Democracy at the Time of Artificial Intelligence: the Italian Case of Council State Judgment no 2019/2270* (V. Colcelli), *Constitutionally Consolidated Democratic*

Principles Governing Elections and Referendums: The Principle of Free (and Fair?) Suffrage (I. Danélienè), *The Constitutional Court of Montenegro as a Guardian of the Constitutional Order and Human Rights and Liberties* (D. Drašković), *Electoral Systems and Impact of the Constitutional Court on Democracy* (S. Esen), *Democracy as Constitutional Value, and Its Mainstreaming in Court Cases* (S. Gerxhaliu), *Democracy in the European Constitutions: A Comparative Perspective* (C. Grewe), *Constitutional Review of Democracy: Some of the Key Decisions of the Constitutional Court of Kosovo* (E. Hasani), *Conscientious Objection in Democratic Systems* (C. Hermida del Llano), *Constitutional Court Protection of the Rule of Law as a Fundamental Value of the Democratic Order* (N. Ivanovski), *The Power to Interpret the Constitution. About Polish Dispute on the Power of Pardon* (M. Jackowski), *Internationalism, Constitutionalism, Due Process and Counter-Terrorism Finance* (M. Jgenti), *The Free Formation of Political Will and the Responsibility of Judiciary in the Cyber Age* (K. Jaklič), *The Relationship between Justice and Politic: Activism and Self-Restraint* (C.R. Landa Arroyo), *The Case Law of the Italian Constitutional Court on the Rights of Foreigners* (G. Mangione), *The Italian Constitutional as Legislator* (L. Mezzetti), *The EU Court of Justice as a Guardian of Supranational and National Democracies* (V. Mouraviov, N. Mushak), *Relationship(s) between National and the European Courts – An Area of Growing Tensions* (J. Nergelius), *Constitutional Court as a Guarantor of Adversarial Criminal Procedure* (L. Papiashvili), *The Present Crisis of the Constitution: Between the Challenges of the New „Constitutionalism without Frontiers”, Pointing to the Future, and the Risks of „Authoritarian Populism”, Coming from the Past* (V.P. da Silva), *Democracy and Judicial Review – A Few Remarks from the Perspective of Polish Experience* (W. Płowiec), *Ensuring Constitutionality of Legislation in the New Conditions of the Development of Ukrainian Democracy* (S. Riznyk), *Judicial Neutrality* (S. Rodin), *Changes in the Electoral System: Slovenia* (C. Ribičič), *A Priory Constitutional Review – Pros and Cons in the Light of Doctrinal Views and the Constitutional Practice* (A. Rytel-Warzocho), *Spanish Constitutional Rights of Imprisoned Elected Members of Parliament* (D. Solana), *The Principle of Separation and Balance of State Powers within the Framework of Constitutional Democracy, Reflected in the Recent*

Case-Law of the Constitutional Court (G. Stan), *Identity, Democracy and Populism in Constitutional Justice* (A. Tănase, R. Secieru), *Anticonstitutionality of Constitutional Amendments and Its Effect on Parliamentary Discretion* (A. Vorpsi), *A few remarks on the current standards of law-making process in Poland* (Z. Witkowski, M. Serowaniec), *Democracy in Monarchy. References to Democracy in the Rulings of the Constitutional Court of the Principality of Liechtenstein* (M.M. Wiszowaty) oraz *The Use of Acte Clair Doctrine by Ordinary Courts and Constitutional Judiciary* (J. Zemánek).

W ramach programu kulturalnego uczestnicy Kongresu mieli możliwość zwiedzenia katedry św. Kazimierza, zwiedzenia starówki wileńskiej, a także słynnego Fortu X w Kownie.

Referaty i przebieg obfitych dyskusji towarzyszących prezentacji wszystkich wystąpień zostaną opublikowane nakładem Wydawnictwa Sądu Konstytucyjnego Republiki Litewskiej i ujrzą światło dzienne do końca bieżącego roku.

Report of the 22nd Congress of European and Comparative Constitutional Law „The Concept of Democracy as Developed by Constitutional Justice” (Vilnius, 4–5 October 2019)

Maciej Serowaniec – dr hab., prof. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Katedra Prawa Konstytucyjnego, Wydział Prawa i Administracji, ORCID: 0000-0003-4693-7977.